

PRAWO KARNE

Testy i kazusy

Anna Jaworska-Wieloch

SERIA AKADEMICKA

Wolters Kluwer

PRAWO KARNE

Testy i kazusy

Anna Jaworska-Wieloch

SERIA AKADEMICKA

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2022

Stan prawny na 8 marca 2022 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Violetta Konarska-Wrzosek

Wydawca

Agata Jędrasik

Redaktor prowadzący

Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Kruś

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-381-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Od autorki	7
Schemat rozwiązywania kazusu	9
Sześć głównych wskazówek istotnych przy rozwiązywaniu testów	10
Test nr 1	13
Odpowiedzi do testu nr 1	19
Test nr 2	31
Odpowiedzi do testu nr 2	35
Test nr 3	46
Odpowiedzi do testu nr 3	52
Test nr 4	64
Odpowiedzi do testu nr 4	69
Test nr 5	83
Odpowiedzi do testu nr 5	88
Test nr 6	101
Odpowiedzi do testu nr 6	106
Test nr 7	119
Odpowiedzi do testu nr 7	124

Test nr 8	136
Odpowiedzi do testu nr 8	142
Test nr 9	154
Odpowiedzi do testu nr 9	159
Test nr 10	170
Odpowiedzi do testu nr 10	175
Test nr 11	187
Odpowiedzi do testu nr 11	193
Test nr 12	205
Odpowiedzi do testu nr 12	210

OD AUTORKI

Drogie Czytelniczki i Drodzy Czytelnicy,

przekazuję opracowanie zawierające dwanaście testów z prawa karnego wraz z prawidłowymi odpowiedziami oraz wyjaśnieniem przyczyn, dla których konkretna odpowiedź winna zostać uznana za prawidłową. Testy zawierają pytania jednokrotnego wyboru, przy czym do prawidłowej odpowiedzi nie da się dojść metodą eliminacji, poprzez wykluczanie odpowiedzi fałszywych, ponieważ odpowiedź D brzmi zawsze: „inna odpowiedź jest prawidłowa”. Takie testy są stosowane od kilkunastu lat w czasie egzaminów przedmiotowych z prawa karnego na Uniwersytecie Śląskim, nieustannie sprawiając studentom sporo kłopotów w czasie egzaminów. Ich forma, zawierająca pytania jednokrotnego wyboru, które nie przewidują jednak czterech rozłącznych odpowiedzi, oparta na konieczności zastosowania nabytej wiedzy teoretycznej przy konkretnym stanie faktycznym, została opracowana przez prof. dr hab. Teresę Dukiet-Nagórską. Część z zaprezentowanych poniżej pytań została ostatecznie zaproponowana studentom w czasie egzaminów przedmiotowych z prawa karnego. Był to wynik pracy wszystkich specjalistów z zakresu prawa karnego materialnego, zatrudnionych na Uniwersytecie Śląskim, sprawdzających i weryfikujących poprawność oraz czytelność pytań proponowanych studentom.

Wskazane w opracowaniu pytania nie mają charakteru prostych pytań testowych, stanowiąc minikazusy zawierające cztery warianty odpowiedzi. Nie sprowadzają się do teoretycznego sprawdzenia wiedzy rozwiązującego, zmierzają raczej do sprawdzenia umiejętności

zastosowania wiedzy w praktyce, na tle konkretnych stanów faktycznych, i to przy użyciu kilku konstrukcji prawa karnego. Na wstępie jest zawsze podawany przepis (lub odpowiedni jego fragment) części szczególnej ustawy z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm.; dalej: k.k.) potrzebny do rozwiązania kazusu, gdyż od studentów nie jest wymagana znajomość tej części Kodeksu. Średnio na rozwiązanie jednego pytania powinny wystarczyć maksymalnie cztery minuty.

Zaprezentowane w niniejszym opracowaniu testy poprzedzają: schemat rozwiązywania kazusu pozwalający zorientować się w kolejności kroków, które winny być rozważane przy rozwiązywaniu kazusów, oraz krótki poradnik rozwiązywania kazusów, punktujący najczęstsze trudności, z którymi borykają się rozwiązujący pytania. W dużej części mają one walor uniwersalny. Należy zaznaczyć, że niniejsze opracowanie może służyć nie tylko studentom przygotowującym się do egzaminu z prawa karnego, ale również osobom powtarzającym swoją wiedzę przed egzaminami magisterskimi, egzaminami wstępnymi na aplikację oraz przed egzaminami zawodowymi. Może być też pomocne nauczycielom akademickim w przygotowywaniu się do zajęć z zakresu prawa karnego.

Na zakończenie muszę podkreślić, że niniejsza praca ma wyłącznie walor dydaktyczny, a nie naukowy. Z tego względu, dla jasności przekazu, w wielu miejscach w sposób zamierzony zrezygnowałam z tłumaczenia zawiłości wielu dogmatycznych sporów. Może czasami prowadzić to do pewnego uproszczenia wielu ze spornych zagadnień, jednak z powodów dydaktycznych, dla osób po raz pierwszy stykających się z prawem karnym, było to w mojej ocenie uzasadnione.

dr Anna Jaworska-Wieloch
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Śląskiego

SCHEMAT ROZWIĄZYWANIA KAZUSU

Przy rozwiązywaniu kazusów najbardziej sporne mogą okazywać się stany zmierzające do sprawdzenia, czy bohater określonej historii popełnił przestępstwo, co powiązane jest z różnorodnymi definicjami przestępstwa, przyjmowanymi przez poszczególne ośrodki akademickie. Według koncepcji akceptowanej na Uniwersytecie Śląskim, zbieżnej z orzecznictwem sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, przestępstwo jest sumą warunków składających się na przypisanie sprawcy odpowiedzialności karnej, weryfikowanej według następującej kolejności:

- a) po pierwsze, należy ustalić, że wystąpił czyn człowieka;
- b) po drugie, konieczna jest weryfikacja wypełnienia znamion czynu zabronionego (dotyczących podmiotu, przedmiotu, strony przedmiotowej i strony podmiotowej), z uwzględnieniem odrębności wynikających z form stadialnych i zjawiskowych;
- c) po trzecie, konieczne jest zweryfikowanie, że czyn był bezprawny, co wymaga ustalenia, czy w sprawie wystąpił kontratyp (ustawowy lub pozaustawowy);
- d) po czwarte, należy ustalić, że popełniony przez sprawcę czyn był karygodny, tj. że był społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy;
- e) po piąte, konieczne jest ustalenie winy sprawcy, tj. że nie wystąpiła okoliczność wyłączająca zawinienie.

Należy podkreślić, że dopiero po ustaleniu bytu przestępstwa zasadne jest sprawdzenie, czy zachodzą przesłanki wyłączające karalność, takie jak czynny żal okazany przed dokonaniem czy przedawnienie. W dalszej kolejności należy rozważyć, jaką sprawcy

należy wymierzyć karę i inne środki penalne, z uwzględnieniem zasad ustawowego i sędziowskiego wymiaru kary.

Sześć głównych wskazówek istotnych przy rozwiązywaniu testów

1. Należy dokładnie przeczytać treść przepisu i przypadku

Jak banalnie by to nie zabrzmiało, czytanie tekstu ze zrozumieniem jest podstawą. Przed przystąpieniem do rozwiązywania testu należy koniecznie przeczytać uważnie podany przepis części szczególnej oraz treść przypadku.

2. Nie należy dopowiadać niczego do treści przypadku

Nie istnieje nic, czego nie podano w treści przypadku. Zdarza się, że po egzaminie studenci dopytują o prawidłową odpowiedź, przytaczając zapamiętaną treść przypadku. Bywało, że przytoczona treść tak się różniła od pytań egzaminacyjnych, że trudno było ustalić, o które pytanie chodzi. Jest to jeden z najczęściej powtarzających się problemów – do stresu egzaminacyjnego dochodzi pokusa ułatwienia sobie rozwiązania przypadku. Gdy zastanawiamy się nad prawidłową odpowiedzią, analizujemy wszystkie za i przeciw, myślimy np. „Odpowiedź A, o ile to i tamto”. Zdarza się, że w stresie egzaminacyjnym założone przez czytelnika warunki (właśnie „to i tamto”) są przez niego bezwiednie wprowadzane do treści przypadku, chociaż w poleceniu nie było o tym mowy.

3. Odpowiedź D należy zaznaczyć w ostateczności

Inna odpowiedź jest prawidłowa, jak sama nazwa wskazuje, wyłącznie w sytuacji, gdy pozostałe odpowiedzi nie są prawidłowe. Nie doszukujmy się podchwytliwych trików i wszelkich możliwych sytuacji, w których wcześniejsze warianty mogłyby nie odpowiadać rzeczywistości. W rzeczywistości odpowiedź D zaznaczamy wyłącznie w sytuacji, gdy poprzednie odpowiedzi są fałszywe.

4. Należy zaznaczyć odpowiedź, która nie jest fałszywa i najlepiej oddaje prawidłową odpowiedź

Prawidłowa odpowiedź, po pierwsze, nie może być fałszywa, tj. nie może odpowiadać na postawione pytanie w sposób niezgodny z rzeczywistością i stanem prawnym, a po drugie winna najlepiej odpowiadać na postawione pytanie. Jeżeli więc jeden wariant wskazuje np. „tak”, a drugi „tak, jeżeli...”, to drugą z propozycji zaznaczamy, gdy warunek jest zgodny z rzeczywistością i jedyny. Jeżeli bowiem odpowiedź pozytywna jest możliwa w dwóch sytuacjach, a w odpowiedzi „tak, jeżeli...” wskazano tylko jedną z nich, należy zaznaczyć po prostu odpowiedź „tak”.

5. W zakresie części szczególnej oraz przepisów karnych zawartych w ustawach pozakodeksowych należy analizować wyłącznie przepisy podane przed pytaniami

Nie wymagamy od studenta znajomości całej części szczególnej prawa karnego. Subsumpcja stanu faktycznego może być bardzo różnorodna, a opisanie w kazusie pytanie może naruszać wiele norm prawnokarnych, z tego względu należy badać wyłącznie, czy bohater kazusu dopuścił się przestępstw opisanych na wstępie, o ile pytanie nie zostało dalej zawężone (czasami pytanie dotyczy konkretnej typizacji, pomimo zaproponowania na wstępie większej liczby przepisów).

6. Nie należy dyskutować z założeniami kazusu

Jeżeli w kazusie podano, że bohater nie miał wiedzy co do określonego faktu bądź że należy uznać określoną okoliczność za usprawiedliwioną, to jest to rzecz odgórnie zadana, z którą nie należy dyskutować. Nie można przyjmować wówczas innego biegu wydarzeń, uznając, że jest to nierealne, że nie daje się temu wiary itd. Zanegowanie założenia wstępnego siłą rzeczy musi prowadzić do wadliwego rozwiązania kazusu.

TEST NR 1

Art. 191. § 1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 157. § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Jan pożyczył pieniądze Tomaszowi w kwocie 10 000,00 zł na okres 2 miesięcy. Pomimo upływu tego terminu Tomasz nie wywiązał się z przyjętego na siebie zobowiązania i nie oddał pożyczonej kwoty. Jan prosił kilkakrotnie o zwrot pieniędzy, jednak bezskutecznie. W końcu zniecierpliwiony brakiem środków pieniężnych udał się do Tomasza i pobił go w celu zmobilizowania mężczyzny do oddania długu.

1. Sąd, przypisując Janowi przestępstwo z art. 191 § 2 k.k., uznał za adekwatną karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Oceniając, czy Janowi przypisano występki, czy zbrodnię, należy dojść do przekonania, że:

- a) sąd przypisał Janowi występki, albowiem dolna granica ustawowego zagrożenia typizacji ujętej w art. 191 § 2 k.k. jest niższa aniżeli 3 lata pozbawienia wolności;

- b) sąd przypisał Janowi zbrodnię, albowiem wymierzył mu co najmniej 3 lata pozbawienia wolności;
- c) sąd przypisał Janowi zbrodnię, albowiem typizacja ujęta w art. 191 § 2 k.k. przewiduje możliwość wymierzania kary co najmniej 3 lat pozbawienia wolności;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

2. Jeżeli Tomasz, pomimo zastosowania względem niego przemocy przez Jana, nie oddał wierzycielowi długu, to okoliczność ta:

- a) powoduje, że Janowi nie można przypisać przestępstwa z art. 191 § 2 k.k. w formie dokonania, możliwe jest natomiast przypisanie mu usiłowania popełnienia przestępstwa z art. 191 § 2 k.k.;
- b) nie ma znaczenia dla przypisania Janowi przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., gdyż Jan wypełnił komplet znamion ujętych w przywołanym przepisie;
- c) nie ma znaczenia dla przypisania Janowi przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., gdyż Jan wypełnił komplet znamion ujętych w przywołanym przepisie, natomiast konsekwencją niezwrócenia długu będzie zastosowanie przez sąd obligatoryjnego nadzwyczajnego złagodzenia kary;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

3. Należy założyć, że Jan jest Izraelczykiem i nakłonił w izraelskim barze swego przyjaciela Ahmeda (również Izraelczyka) do pobicia Tomasza (Polaka). Ahmed natychmiast przystał na tę propozycję, jednak udało mu się pobić Tomasza dopiero w czasie konferencji odbywającej się w Polsce. W myśl reguł prawa karnego materialnego i przy braku umowy międzynarodowej o odmiennej treści zastosowanie względem Jana polskiej ustawy karnej:

- a) będzie miało zastosowanie z uwagi na zasadę terytorialności;
- b) nie będzie miało miejsca ze względu na fakt, że zarówno miejsce popełnienia przestępstwa, jak i skutek przypadł na terytorium państwa izraelskiego;
- c) jest uzależnione od wypełnienia zasady podwójnej karalności, czyli od tego, czy popełniony przez Jana czyn jest przestępstwem również w Izraelu;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

4. Żona Jana, Anna, powiedziała mężowi, że pożyczyła Tomaszowi pieniądze, a teraz Tomasz nie chce zwrócić jej pożyczonej kwoty. Jana bardzo zdenerwowało, że ktoś oszukuje jego małżonkę. Wobec powyższego Jan pobił Tomasza, aby zmobilizować mężczyznę do zwrotu pieniędzy. W rzeczywistości Anna nie pożyczyła żadnych pieniędzy Tomaszowi, tylko chciała ukryć w ten sposób przed mężem swoją niefrasobliwość w wydawaniu pieniędzy przeznaczonych na potrzeby rodziny. Jan jednak o tym nie wiedział, a stosując przemoc wobec Tomasza, był przekonany, że czyni to w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności. W tej sytuacji, dokonując karnoprawnej oceny, sąd powinien dojść do przekonania, że Jan:

- a) nie popełnił przestępstwa z art. 191 § 2 k.k. z uwagi na niewypełnienie znamion czynu zabronionego, albowiem wierzytelność, której zwrot chciał wymusić, w rzeczywistości nie istniała;
- b) dopuścił się usiłowania przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., gdyż – choć wierzytelność w rzeczywistości nie istniała – Jan obejmował swoim zamiarem komplet znamion z art. 191 § 2 k.k. i bezpośrednio zmierzał do spełnienia tego przestępstwa;
- c) dopuścił się przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., gdyż obiektywne istnienie wierzytelności nie ma znaczenia dla przypisania tego przestępstwa, skoro znamię to występuje w kontekście określenia strony podmiotowej sprawcy, a więc stosunku psychicznego sprawcy względem czynu, a Jan działał w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

5. Jan chciał zastosować przemoc względem Tomasza w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, wiedział jednak, że jego siła fizyczna może okazać się niewystarczająca w starciu z przeciwnikiem. Poprosił więc swego przyjaciela Sebastiana o zastosowanie przemocy wobec Tomasza w celu skłonienia go do oddania długu. Poinformował Sebastiana o zwyczajach Tomasza i miejscach, gdzie najczęściej można go spotkać w samotności. W celu zapewnienia sobie alibi na czas pobicia Tomasza Jan wyjechał w tym czasie na Bahamy, wierząc, że Sebastian sam sobie świetnie poradzi. Rzeczywiście, Jan powstrzymał się od jakiegokolwiek kontaktu z Sebastianem w czasie zaplanowanych wakacji, a po powrocie dowiedział się, że Sebastian

pobił Tomasza w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności. Sąd, oceniając odpowiedzialność Jana i Sebastiana, powinien dojść do przekonania, że:

- a) Jan odpowie za podżeganie do przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., natomiast Sebastian za przestępstwo z art. 191 § 2 k.k. popełnione jako sprawstwo pojedyncze;
- b) Jan odpowie za sprawstwo kierownicze przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., natomiast Sebastian za przestępstwo z art. 191 § 2 k.k. popełnione jako sprawstwo pojedyncze;
- c) obydwaj mężczyźni odpowiedzą za współsprawstwo przestępstwa z art. 191 § 2 k.k.;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

6. Jan postanowił zastosować przemoc względem Tomasza w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności. Gdy zadał pierwszy cios, Tomasz odepchnął silnie Jana i uciekł. Jan w wyniku odepchnięcia uderzył się o futrynę drzwi i doznał wstrząsu mózgu, który naruszył czynności narządu jego ciała na okres przekraczający 7 dni. Tomaszowi nic się nie stało. W związku z powyższym Jan złożył na Policji zawiadomienie o możliwości popełnienia wobec niego przestępstwa spowodowania średniego uszczerbku na zdrowiu. Policja powinna dojść do przekonania, że Tomasz:

- a) popełnił przestępstwo z art. 157 § 1 k.k., albowiem spowodował u Jana średni uszczerbek na zdrowiu, a wybrany przez niego sposób obrony naruszył zasadę proporcjonalności z uwagi na naruszenie zdrowia Jana w większym zakresie, aniżeli miało to miejsce u Tomasza;
- b) nie popełnił przestępstwa z art. 157 § 1 k.k., albowiem czyn ten nie był przez niego zawiniony z uwagi na działanie w warunkach obrony koniecznej;
- c) nie popełnił przestępstwa z art. 157 § 1 k.k., albowiem jego czyn nie był bezprawny z uwagi na działanie w warunkach obrony koniecznej;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

7. Jan włożył tyle siły w stosowanie przemocy względem Tomasza, że złamał temu ostatniemu rękę. W tej sytuacji, rozważając stosunek

pomiędzy art. 191 § 2 k.k. a art. 157 § 1 k.k., sąd przy przypisywaniu Janowi przestępstwa powinien dojść do przekonania:

- a) że należy przypisać Janowi jedno przestępstwo, z przywołaniem obydwu tych przepisów, albowiem zbieg pomiędzy nimi ma charakter rzeczywisty, skoro nie każde zastosowanie przemocy wiąże się ze spowodowaniem średniego uszczerbku na zdrowiu;
- b) że należy przypisać Janowi jedno przestępstwo, z przywołaniem wyłącznie art. 191 § 2 k.k., albowiem spowodowanie uszczerbku mieści się w pojęciu stosowania przemocy, a zatem przywoływanie art. 157 § 1 k.k. jest zbędne;
- c) że należy przypisać Janowi dwa odrębne przestępstwa: jedno z art. 191 § 2 k.k., a drugie z art. 157 § 1 k.k., z uwagi na wypełnienie kompletu znamion każdego z nich;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

8. Przypisując Janowi przestępstwo z art. 191 § 2 k.k., sąd nie chciał wymierzać mu kary pozbawienia wolności. Czy w takim razie sąd może zamiast kary pozbawienia wolności orzec względem Jana karę grzywny?

- a) Nie, gdyż art. 191 § 2 k.k. przewiduje jako sankcję wyłącznie karę pozbawienia wolności, zatem nie ma możliwości wymierzenia Janowi kary innej aniżeli kara pozbawienia wolności;
- b) tak, ale z uwagi na przewidywanie przez art. 191 § 2 k.k. wyłącznie kary pozbawienia wolności możliwość taka będzie istniała wyłącznie w razie nadzwyczajnego złagodzenia kary;
- c) tak, w razie zastosowania art. 37a k.k. lub nadzwyczajnego złagodzenia kary;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

9. Jan pożyczył pieniądze aż pięciu osobom, a żadna z nich nie kwapiła się z oddaniem długu. Zirytowany tą okolicznością postanowił poświęcić środowy wieczór na zrobienie z tym porządku i odwiedzenie w domach swoich dłużników z zastosowaniem wobec nich przemocy w celu wymuszenia na nich zwrotu długów. Zakładając, że zrealizował swój plan i zastosował przemoc względem pięciu osób jednego wieczoru, należy uznać, że Jan dopuścił się:

- a) jednego przestępstwa z art. 191 § 2 k.k. popełnionego w warunkach czynu ciągłego, albowiem Jan, działając w z góry powziętym zamiarze i w krótkich odstępach czasu, zrealizował swój przestępny plan;
- b) pięciu przestępstw popełnionych w warunkach ciągu przestępstw z art. 191 § 2 k.k., albowiem Jan działał w krótkich odstępach czasu i z wykorzystaniem tej samej sposobności, a skoro dopuścił się wszystkich przestępstw jednego wieczoru, to nie mogły być one przedzielone wyrokiem sądowym;
- c) pięciu przestępstw, które jednak nie zostały popełnione w warunkach ciągu przestępstw z uwagi na brak tożsamości podstawy prawnej wymiaru kary, wywołanej ponawianiem akcji przestępczej, a tym samym dopuszczaniem się kolejnych przestępstw (z wyjątkiem pierwszego) w warunkach recydywy;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

10. W ocenie sądu rozpatrującego odpowiedzialność karną Jana zachowanie oskarżonego było tak naganne, że podjął decyzję o podwyższeniu progu uprawnień formalnych, po upływie którego Jan będzie mógł ubiegać się o warunkowe zwolnienie. W konsekwencji, pomimo wymierzenia kary 3 lat pozbawienia wolności, Jan nabędzie uprawnienia formalne nie po upływie 1 roku i 6 miesięcy, a dopiero po upływie 2 lat i 6 miesięcy. Czy sąd posiadał taką kompetencję?

- a) Tak, w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może wyznaczyć surowsze ograniczenia do skorzystania z prawa do warunkowego zwolnienia, o ile wymierza karę grzywny, ograniczenia wolności lub tzw. terminową karę pozbawienia wolności;
- b) tak, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, niezależnie od rodzaju wymierzonej kary, sąd może wyznaczyć surowsze ograniczenia do skorzystania z prawa do warunkowego zwolnienia;
- c) nie, gdyż warunki formalne niezbędne do ubiegania się o warunkowe zwolnienie zostały określone w ustawie i sąd nie ma kompetencji do ich zmiany, chyba że sprawca działa w warunkach recydywy, co jednak w niniejszym przypadku nie miało miejsca;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

11. Sąd doszedł do przekonania, że Jan popełnił przestępstwo z art. 191 § 2 k.k. Czy możliwe jest warunkowe umorzenie postępowania karnego względem Jana?

- a) Nie, ponieważ nie jest możliwe warunkowe umorzenie postępowania w sprawie o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy;
- b) tak, w razie spełnienia przewidzianych ustawą przesłanek zastosowania tej instytucji;
- c) nie, ponieważ kara grożąca za przestępstwo z art. 191 § 2 k.k. przekracza 3 lata, co jest przesłanką negatywną zastosowania warunkowego umorzenia postępowania;
- d) inna odpowiedź jest prawidłowa.

ODPOWIEDZI DO TESTU NR 1

Pytanie 1: odpowiedź A

Zgodnie z art. 7 § 1 k.k. przestępstwo jest zbrodnią lub występkiem (podział na zbrodnie i występkę ma charakter rozłączny, zatem każde przestępstwo musi być albo zbrodnią, albo występkiem). Artykuł 7 § 2 k.k. stanowi, że zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą. Po pierwsze oznacza to, że dla oceny, czy dane przestępstwo jest występkiem lub zbrodnią, istotne jest ustawowe zagrożenie, a nie faktycznie wymierzona przez sąd kara. Po drugie, skoro decyduje zagrożenie na czas nie krótszy od 3 lat, to zbrodniami są wyłącznie takie przestępstwa, w których dolna granica ustawowego zagrożenia wynosi co najmniej 3 lata.

Przewidziane w art. 7 § 2 k.k. kryterium podziału przestępstw na zbrodnie i występkę rozgranicza te rodzaje przestępstw jedynie pod kątem formalnym, pozwalając na klarowne przeprowadzenie granicy pomiędzy zbrodniami i występkiem, co ma znaczenie m.in. dla przedawnienia (por. treść art. 101 k.k., uzależniającego długość okresu przedawnienia m.in. od tego, czy chodzi o zbrodnię, czy występki).

Merytorycznie o podziale przestępstw na zbrodnie i występki powinien decydować stopień społecznej szkodliwości czynu. Skoro jednak ustawodawca ewentualną karygodność czynu oddaje w określeniu granic kary przewidzianych za dane przestępstwo (im poważniejsze jest przestępstwo, tym surowsza za nie grozi kara), to formalny podział nawiązujący do kryterium ustawowego zagrożenia jest pochodną stopnia karygodności konkretnego typu czynu zabronionego.

Pytanie 2: odpowiedź B

Czyn zabroniony stypizowany w art. 191 § 2 k.k. ma charakter formalny, a ujęta w nim czynność wykonawcza polega m.in. na stosowaniu przemocy w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności. Przepis nie wymaga niczego więcej, a tym samym przestępstwo dokonane jest już w momencie zastosowania przemocy w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności. Dla przypisania tego typu czynu zabronionego pozostaje więc bez znaczenia zachowanie pokrzywdzonego, a więc to, czy pod wpływem zastosowanej wobec niego przemocy zdecydował się na oddanie długu.

Naturalnie zachowanie zarówno sprawcy, jak i pokrzywdzonego po popełnieniu przestępstwa mają wpływ na wymiar kary, natomiast odpowiedź B tezie tej nie przeczy, a więc nie można jej uznać za odpowiedź fałszywą. Wariant proponowany w odpowiedzi C nie jest natomiast poprawny, albowiem taka okoliczność nie została zaproponowana przez ustawodawcę, chociażby jako fakultatywna podstawa nadzwyczajnego złagodzenia kary, a tym bardziej jako podstawa obligatoryjna. Niezwrócenie przez pokrzywdzonego długu pod wpływem zastosowanej przez sprawcę przemocy nie musi zatem wiązać się z nadzwyczajnym złagodzeniem kary.

Pytanie 3: odpowiedź C

Choć zagadnienie skutkowości podżegania jest zagadnieniem budzącym spory w doktrynie i judykaturze, należy opowiedzieć się za dominującym stanowiskiem, według którego podżeganie jest przestępstwem materialnym, przy czym skutkiem nie jest popełnienie

przestępstwa przez sprawcę bezpośredniego (osobę nakłanianą), a wywołanie przez podżegacza zamiaru popełnienia przestępstwa u osoby podżeganej (zob. uzasadnienie wyroku SN z 28.11.2006 r., III KK 156/06, LEX nr 257825). Idąc tym tokiem myślenia, należy przyjąć, że zarówno miejsce popełnienia przestępstwa (izraelski bar), jak i miejsce wystąpienia skutku przestępstwa podżegania popełnionego przez Jana (tj. wywołania zamiaru popełnienia przestępstwa u osoby podżeganej) było w Izraelu. Z tego też względu nie można mówić o wystąpieniu w sprawie przesłanek regulowanych zasadą terytorialności w myśl art. 5 k.k., skoro każda definicja miejsca popełnienia w niniejszej sprawie przestępstwa w rozumieniu art. 6 § 2 k.k. przypada na Izrael. W tymże miejscu doszło bowiem zarówno do:

- działania lub zaniechania działania, do którego sprawca był obowiązany, jak i
- wystąpienia skutku stanowiącego znamię czynu zabronionego (tj. do wywołania u Ahmeda zamiaru pobicia Tomasza).

Pod względem podmiotowym zarówno podżegacz (tj. Jan), jak i osoba podżegana (Ahmed) są cudzoziemcami, zatem – jeśli tylko nie przebywają na terytorium Polski i nie postanowiono ich wydać (art. 110 § 2 k.k.) – brak jest podstaw do stosowania względem nich polskiej ustawy karnej. Należy jednak zauważyć, że art. 110 § 1 k.k. nakazuje stosowanie polskiej ustawy karnej do cudzoziemca, który popełnił za granicą czyn zabroniony skierowany m.in. przeciwko interesom obywatela polskiego. Podżeganie do pobicia polskiego obywatela z pewnością odpowiada tak sformułowanym wymogom. Z tego względu należy dojść do przekonania, że przesłanki ujęte w art. 110 § 1 k.k. zostały zrealizowane, a zatem do prawnokarnej oceny Jana zastosujemy polską ustawę karną, o ile zgodnie z art. 111 § 1 k.k. czyn taki będzie uznany za przestępstwo również w miejscu jego popełnienia (konieczność spełnienia wymogu tzw. zasady podwójnej karalności).

Pytanie 4: odpowiedź C

Czyn zabroniony ujęty w art. 191 § 2 k.k. polega na stosowaniu przemocy względem osoby lub groźby bezprawnej w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności. Tak zbudowany zespół znamion różni się więc

np. od przestępstw przeciwko mieniu, gdy sprawca chce np. ukraść, zniszczyć czy wyłudzić określoną rzecz. W niniejszym przypadku sprawca ma jedynie działać w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, tj. odzyskania środków, które w jego ocenie mu się należą, a nie w celu bezprawnego uszczuplenia mienia pokrzywdzonego. Co istotne, znamię „w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności” określa wyraźnie stronę podmiotową, z którą ma działać sprawca, jego motywację, powód, dla którego postępuje w taki sposób, a nie znamię strony przedmiotowej, które rzeczywiście musi istnieć obiektywnie (por. wyrok SN z 8.12.2004 r., V KK 282/04, LEX nr 141200).

Artykuł 191 § 2 k.k. wymaga, by sprawca działał w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, tj. aby stosował przemoc lub groźbę bezprawną po to, żeby pokrzywdzony zwrócił określone środki. Motywacja Jana pokrywała się z nakreślonym przez ustawodawcę celem, a więc znamiona strony podmiotowej wymagane przez ustawodawcę zostały zrealizowane. To, że w rzeczywistości długu nie było, nie wpływa na ocenę strony podmiotowej czynu Jana, a zespół znamion popełnionego przez niego czynu nie został w żaden sposób zdekompletowany. Jan był przekonany, że Tomasz ma zwrócić środki jego małżonce, i ta okoliczność stanowiła impuls dla jego przestępczego działania. Jeżeli dług byłby wymaginowany, o czym Jan by wiedział, tj. gdyby Jan stosował na przykład przemoc w celu doprowadzenia pokrzywdzonego do rozporządzenia mieniem, o którym Jan wiedziałby, że się mu nie należy, dopuściłby się wymuszenia rozbójniczego z art. 282 k.k. (zob. postanowienie SN z 5.03.2003 r., III KKN 195/01, LEX nr 78025), nie zaś przestępstwa z art. 191 § 2 k.k. Z uwagi jednak na okoliczność, że Jan uważał, iż środki, których zwrotu żądał od pokrzywdzonego, mu się należą, wypełnił komplet znamion ujętych w art. 191 § 2 k.k.

Pytanie 5: odpowiedź A

Nie budzi wątpliwości, że Sebastianowi należy przypisać formę sprawczą popełnienia przestępstwa z art. 191 § 2 k.k., skoro osobiście i własnoręcznie zrealizował komplet znamion ww. czynu zabronionego. Nieco trudniej przedstawia się karnoprawna ocena czynu Jana, który osobiście nie zrealizował żadnego znamienia wskazanego